

Ffoaduriaid Iddewig fel gweision domestig

Nodiadau Athrawon

Mae'r wers hon yn edrych ar ffoaduriaid o'r Almaen Natsiaidd a ddaeth yn weision domestig yng Nghymru. Dyma'r alwedigaeth fwyaf cyffredin ymhlith ffoaduriaid, gyda 20,000 o fenywod o'r Almaen, Awstria a Tsiecoslofacia yn dod i mewn i Brydain ar fisas domestig cyn Medi 1939.

I gael rhagor o wybodaeth am ffoaduriaid Iddewig yn gweithio fel gweision domestig yn y DU, gweler y Daflen Waith i Fyfyrrwyr.

Bydd myfyrrwyr yn clywed tystiolaeth hanes llafar yn disgrifio profiad Fanny Höchstetter fel morwyn ddomestig a morwyn ystafell mewn gwesty.

Cysylltiadau cwricwlwm

Cyfnod Allweddol 4

Hanes, Sgiliau Llythrennedd

Cynllun Gwers

AMCANION DYSGU

- Deall pam roedd ffoaduriaid Iddewig yn gweithio fel gweision domestig ym Mhrydain.
- Cael cipolwg ar amodau gwaith y ffoaduriaid.

ADNODDAU/OFFER SYDD EU HANGEN

- Copïau o daflen waith y myfyrwyr.
- Trawsgrifiad o'r dyfyniad sain.¹

MAN CYCHWYN

Ar y bwrdd, ysgrifennwch 'gwasanaeth domestig' a 'gweision domestig'.

Gofynnwch i'r myfyrwyr beth maen nhw'n feddwl yw ystyr 'gwasanaeth domestig', pwy fyddai'n gweithio fel 'gwas domestig', a pha dasgau y bydden nhw'n eu cyflawni.

Yna dangoswch y diffiniad canlynol o Encyclopaedia Britannica:

"Gwasanaeth domestig, cyflogi gweithwyr cyflogedig gan gartrefi preifat ar gyfer cyflawni tasgau fel glanhau tai, coginio, gofal plant, garddio a gwasanaeth personol. Mae hefyd yn cynnwys cyflawni tasgau tebyg i'w llogi mewn sefydliadau cyhoeddus a busnesau, gan gynnwys gwestai a thai llety."²

Gofynnwch i fyfyrwyr a allant feddwl am unrhyw ddarluniau diwylliannol o fywyd mewn gwasanaeth domestig? Sut mae hyn yn cael ei bortredu?

Er enghraifft:

- *Downton Abbey*, ITV, 26 Medi 2010 - 25 Rhagfyr 2015.
- *Gosford Park*, cyfarwyddwyd gan Robert Altman (Entertainment Film Distributors, 2001).
- Kazuo Ishiguro, *The Remains of the Day* (Llundain: Faber a Faber, 1989).
- Art UK, *Servants* (2016), <<https://artuk.org/discover/topics/servants>> [cyrchwyd 28 Mehefin 2022].

DATBLYGU

Gofynnwch i'r myfyrwyr ddarllen gwybodaeth yn gyntaf am ffoaduriaid Iddewig, a oedd yn gweithio fel gweision domestig yn y DU ym 1939 (taflen waith y myfyrwyr).

¹ Fe wnaethom ychwanegu'r trawsgrifiad clip sain, y gallwch ddewis ei rannu gyda'ch myfyrwyr os ydych chi'n meddwl y byddai'n ddefnyddiol. Mae'r trawsgrifiad yn Gymraeg a Saesneg tra bod y clip yn Saesneg yn unig.

² Golygyddion Encyclopaedia Britannica, *Domestic service* (2017) <<https://www.britannica.com/topic/domestic-service>> [cyrchwyd 24 Mehefin 2022].

Gan weithio mewn parau, dylai myfyrwyr ateb y cwestiynau canlynol ar eu taflen waith (**TASG 1**):

1. Pam ddaeth cymaint o ffoaduriaid yn weision domestig?
2. Pam y gallai bywyd fel gwas domestig fod wedi bod yn anodd i ffoadur Iddewig?
3. Pam roedd gweision domestig yn cael eu trin yn wael yn aml?

PRIF RAN Y WERS

Gofynnwch i'r myfyrwyr ddarllen bywgraffiad byr o Fanny a Bertl Höchstetter yn gyntaf, ffoaduriaid Iddewig, a ffodd i Brydain ar fisas gwasanaeth domestig ym 1938 a 1939 (**Taflen Waith y Myfyrwyr**) ac yna gwrando ar y clip o [Ernie Hunter \(mab Fanny\) yn siarad am brofiad ei fam fel morwyn ddomestig a morwyn ystafell mewn gwesty.](#)

Gan weithio mewn parau neu'n unigol, dylai myfyrwyr ateb y cwestiynau canlynol ar eu taflen waith (**TASG 2**):

1. Sut cafodd Fanny Höchstetter ei thrin?
2. Sut roedd hi'n teimlo?
3. Pam roedd yn rhaid iddi adael Lerpwl?

Y DOSBARTH CYFAN

Roedd ffoaduriaid a oedd yn chwilio am waith fel gweision domestig yn aml yn talu am hysbysebion yn y papur newydd lleol. Roedd angen i'r hysbysebion hyn fod yn fyr, ond yn dal i allu rhoi digon o wybodaeth i ddarpar gyflogwr.

Gan weithio mewn parau, gofynnwch i'r myfyrwyr ddarllen yr enghreifftiau o hysbysebion o 1939 ac yna ysgrifennu hysbyseb drostynt eu hunain neu aelod o'u teulu (**TASG 3**). Dylai'r hysbyseb gynnwys pa swydd maen nhw'n chwilio amdani, pa sgiliau sydd ganddynt, a chyfeiriad dychwelyd. Dylai fod yn llai na 30 gair.

Trawsgrifiad

[Ernie Hunter ar gyfnod ei fam fel morwyn ddomestig](#)

...roedd Mam i'r gwrthwyneb o fod yn ddiflas. Gan ei bod yn cael ei thrin, yn ôl yr hyn yr wyf yn deall oddi wrth Flora [merch Bertl], fel morwyn fach, ac roedd yn rhaid iddi ddefnyddio, mae'n ymddangos, y tŷ bach y tu allan, er bod y tu mewn—mae'n dŷ enfawr— er bod toiledau tu mewn, yr oedd hi'n eu glanha ; nid oedd pobl yn siarad â hi; roedd yn rhaid iddi fwyta yn y gegin ar ei phen ei hun, mae'n debyg, ac ati. A doedd neb yn siarad â hi, os mai dyna'r ymadrodd cywir, ac felly mewn un ystyr, yn ôl pob golwg, roedd hi'n weddol hapus pan ddaeth y rheoliad, "Rydych chi'n rhy agos yn agos i Lerpwl a'r targed milwrol a'r ardal sensitif hon - ewch!" Felly, anfonwyd Bertl a Fanny, a fy nhad—doedden nhw dal ddim yn adnabod ei gilydd—i Langollen, ac yna fe wnaethon nhw gwrdd.

[...]

Cafodd fy mam swydd yn yr Hand Hotel fel morwyn ystafell.

[...]

Fe wnaeth hi fwrw ati. Fel...mae mor syml â hynny, ac o'r hyn a gasglaf, wyddoch chi, beth bynnag oedd ei angen, er nad oedd hi'n sicr, yn sicr, wedi arfer ag ef. Felly, pa mor effeithlon oedd hi, ni wn, oherwydd yn sicr nid oedd hi wedi arfer â'r math hwnnw o waith, ei wneud o gwbl.